

Позняк О. В.

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН,
вул. Незалежності, 39, с. Крути, Ніжинський р-н, Чернігівська обл., 16645, Україна
e-mail: konf-dsmayak@ukr.net

МІСЦЕВІ ФОРМИ *ANETHUM GRAVEOLENS* L., ВІДІБРАНІ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Селекційне вдосконалення рослин – це комплексний процес реконструкції корисних показників і ознак, що цікавлять дослідника, доведення їх до максимального рівня в технологіях виробництва за продуктивністю, якістю, стійкістю до хвороб і низкою інших параметрів. Одним із ефективних напрямів збагачення генетичного різноманіття для використання в селекційній практиці є залучення місцевих форм рослин до робочих колекцій. Першим етапом досліджень у цьому напрямі є їх пошук та мобілізація з метою розширення ресурсної бази для подальшого залучення до селекційного процесу.

Важливим завданням є також пошук зразків невідомого походження, але вирощуваних тривалий час на території певного регіону, адаптованих до місцевих ґрунтово-кліматичних умов. Це потенційні джерела повноцінного біохімічного складу, товарного смаку, стійкості до абіотичних стресових факторів, невибагливості до умов вирощування тощо. Тому дослідження зі збору та оцінки вихідного матеріалу малопоширених видів овочевих рослин є важливим напрямом.

Кріп пахучий (*Anethum graveolens* L.) – цінна зелена овочева рослина родини Селерових (*Apiaceae* Lindl.). Молоде зелене листя і стебла вживають як ароматну приправу до різноманітних страв. Крім того, свіжий і сушений кріп додають як обов'язкову приправу для засолювання в різні маринади, консерви, суміші сушених овочів. Поживні властивості кропу вдало доповнюють цілющі властивості. Корисні речовини містять усі органи рослини, навіть насіння, які можна вживати цілий рік.

За результатами оцінки генетичних ресурсів місцевого походження з Чернігівської області (Україна) виділено 2 зразки кропу пахучого, які пройшли науково-технічну експертизу та зареєстровані в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України у 2023 році: 'Чернігівський' (Свідоцтво про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні № 002413) та 'Перебудівський' (Свідоцтво про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні № 002415).

Місцева форма кропу пахучого 'Чернігівський' відібрана в м. Чернігові в 2015 році, місцева форма 'Перебудівський' – в селі Перебудова Ніжинського району Чернігівської області в 1993 році. Вивчення зразків і доведення їх до константного стану за основними господарськими та морфолого-ідентифікаційними ознаками тривало в період від часу отримання й до 2019 року.

Ознаки ідентифікації зразків, що визначають їх відмінність:

- місцева форма 'Чернігівський': урожайність зеленої маси, забарвлення листків, незначний восковий наліт, розташування листків у розетці;
- місцева форма 'Перебудівський': урожайність зеленої маси, наявність блакитного відтінку, широкоромбічна форма листка, сильний восковий наліт.

Елементи новизни, за якими зразки подавалися на експертизу до Національного центру генетичних ресурсів рослин України:

- місцева форма 'Чернігівський': поєднання врожайності зеленої маси – 15,0 т/га з кількістю діб до господарської придатності – 36, кількістю листків – 7 шт.; термін господарської придатності – 12 діб, стійкість до борошнистої роси – 7 балів, посухостійкість – 7 балів, холодостійкість – 9 балів, стійкість до стеблуння – 7 балів, висота насінневої рослини 88 см;

- місцева форма 'Перебудівський': поєднання врожайності зеленої маси – 16,2 т/га з кількістю діб до господарської придатності – 32, кількістю листків – 7 шт.; термін господарської придатності – 14 діб, стійкість до борошнистої роси – 7 балів, посухостійкість – 7 балів, холодостійкість – 9 балів, стійкість до стеблуння – 7 балів, висота насіння – 102 см, відмінні ознаки: «наявність блакитного відтінку листка», «форма листка широкоромбічна», «наявність сильного воскового нальоту».

За результатами оцінки генетичних ресурсів місцевого походження за комплексом господарсько-цінних показників та морфолого-ідентифікаційних ознак виділено 2 зразки кропу пахучого, походженням з Чернігівської області (Україна), які пройшли науково-технічну експертизу та зареєстровані в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України у 2023 р.: 'Чернігівський' та 'Перебудівський'. Ці зразки задіяні в селекційному процесі для створення конкурентоспроможних сортів кропу пахучого, адаптованих до місцевих умов.

Позняк О. В.¹, Чабан Л. В.¹, Кондратенко С. І.²

¹Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН, вул. Незалежності, 39, с. Крути, Ніжинський р-н, Чернігівська обл., 16645, Україна

²Інститут овочівництва і баштанництва НААН, вул. Інститутська, 1, сел. Селекційне, Харківська обл., 62478, Україна
e-mail: konf-dsmayak@ukr.net

НОВІ ЛІНІЇ *CYPERUS ESCULENTUS* L. ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Смикавець їстівний, або чужа (*Cyperus esculentus* L.) – єдиний культурний вид роду *Cyperus* – харчова, олійна, крохмаленосна рослина із родини Осокових (*Cyperaceae*). Має високі цілющі і дієтичні властивості. Бульби за смаком нагадують лісовий горіх, вживаються сирими і в переробленому вигляді. Вони мають тверду оболонку, хрусткий м'якуш, солодкі, мають приємний мигдальний присмак. Харчова цінність висока: містять